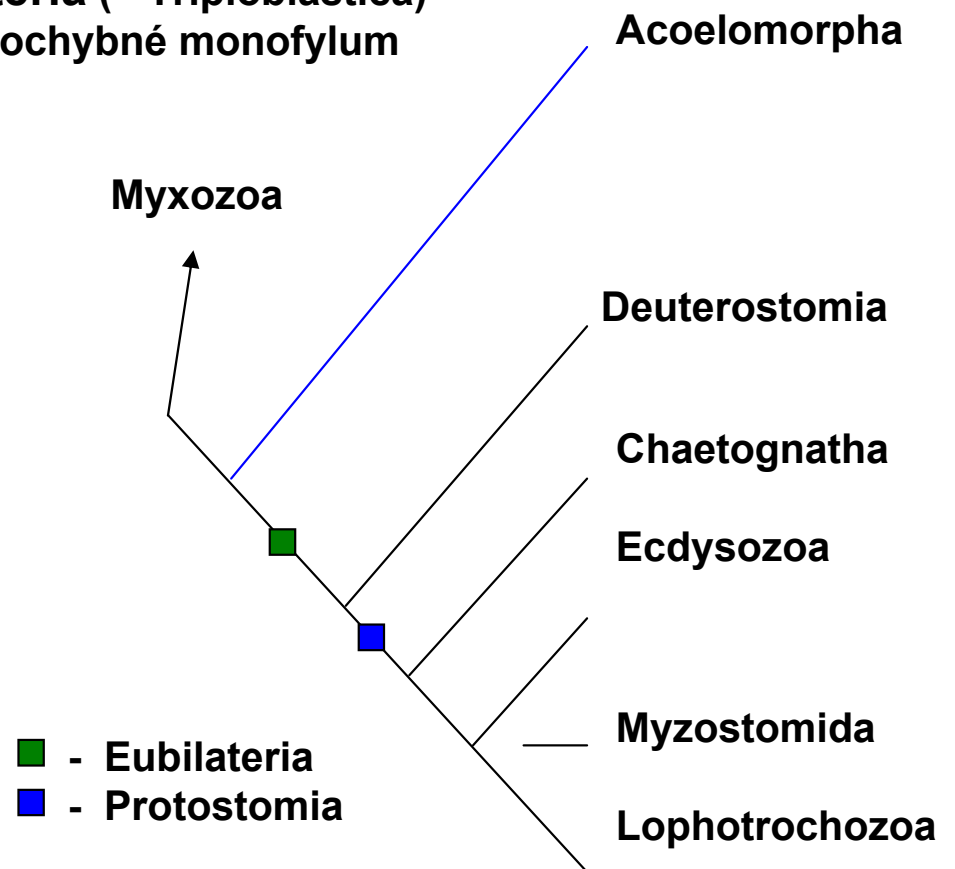

Základní znaky skupiny Bilateria (=Triploblastica)

- jasná **předozadní osa** těla
- vyhraněná **dorsoventrální** (hřbetobřišní) **asymetrie**
- zrcadlově **dvojstranná symetrie**
- přítomnost nervové soustavy s **nervovými uzlinami**
- třetí „zárodečný list“ - **mezoderm**

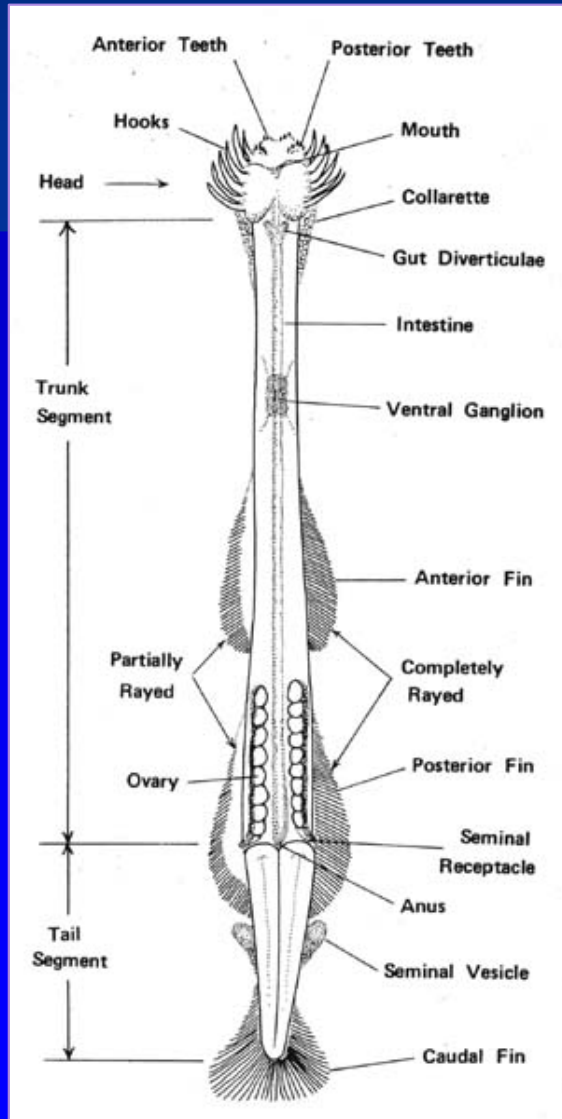
Bilateria (= Triploblastica)
- nepochybné monofylum

Základní znaky skupiny Eubilateria

1. **průchozí trávicí soustava** (slepá u ploštěnců je pravděpodobně druhotná)
2. vznik **mezodermu** (čtyři základní způsoby, liší se u prvo- a druhoústých)
3. vznik **svalů** (hladké a příčně pruhované)
4. vznik **druhotné tělní dutiny** (= célom) lemované mezodermálními tkáněmi
5. klasické célomy (tj. oddělující vrstvu podkožní a útrobní svaloviny) fungují hlavně jako **hydrostatická kostra**
6. speciální **orgány pro transport tekutin**: **célomové** nebo **cévní** (spojeny se zvětšením tělních rozměrů, proto chybí u mikroskopických zástupců a larev)
7. **vylučovací orgány** (nefridie):
  - a) **protonefridia** (ektodermální a uzavřená, jen u prvoústých a larev)
  - b) **metanefridia** (mezodermální a otevřená do célomových dutin)

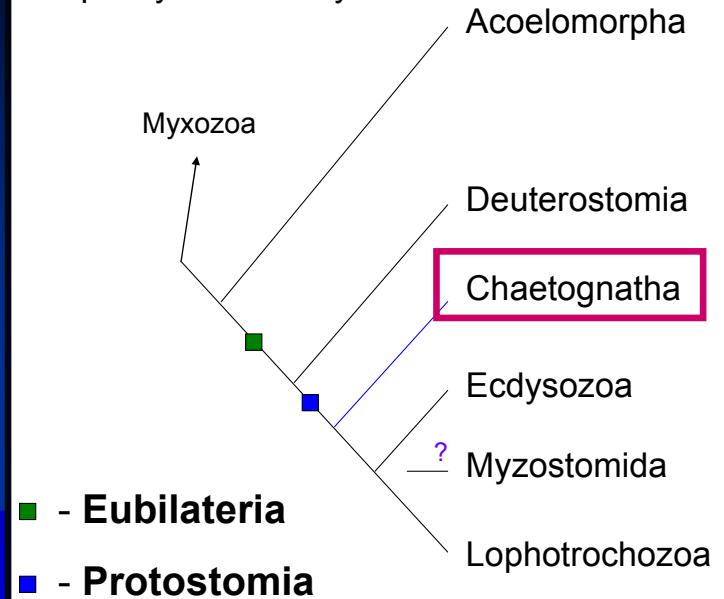
Chaetognatha - ploutvenky

- mořští, planktonní, bentičtí
- šipkovité tělo: hlava, trup, ocasní oddíl
- horizontální ploutvičky po stranách těla
- lapací aparát z chitinózních ostnů
- TS: trubicovitá, bez CS a VS
- NS dobře vyvinutá
- hermafroditi

Bilateria (= Triploblastica)

- nepochybné monofylum

Sagitta – planktonní druh

Spadella – bentický druh

Lophotrochozoa

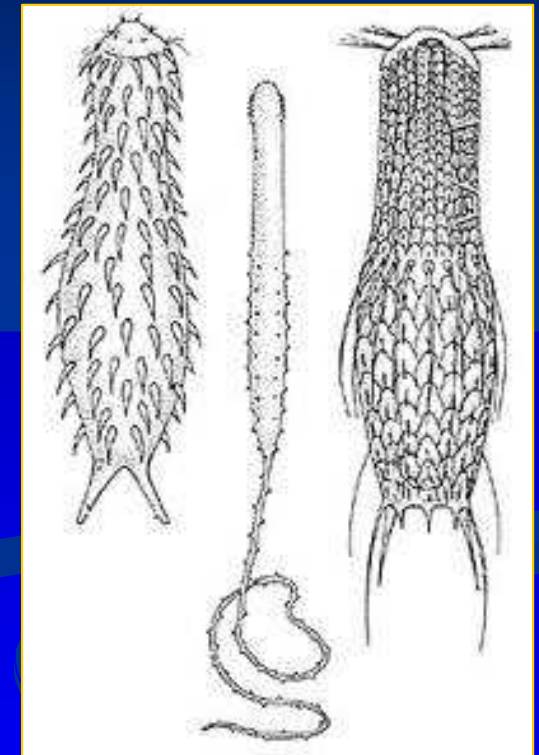
Ecdysozoa

Platyzoa

Gastrotricha - břichobrvky

- moře, sladká voda
- protáhlé dorzoventrálně zploštělé tělo
- TS – trubicovitá
- VS – protonefridia
- DS a CS chybí
- ventrální strana těla- pásy vířivých brv (pohyb)
na hlavě smyslové brvy

- *Chaetonotus maximus* - vidlenka velká
běžný sladkovodní druh

Platyhelminthes

(ploštěnci)

- » volně žijící i parazitičtí
- » tělo nesegmentované s dobře vytvořenou hlavou, podkožní svalový vak
- » tři zárodečné vrstvy buněk:

ektoderm

mesoderm

entoderm

- » **schizocel – hydrostatická kostra (komplex nepravidelných štěrbin naplněných tekutinou)**

» TS: trubicovitá, větvená, bez řitního otvoru

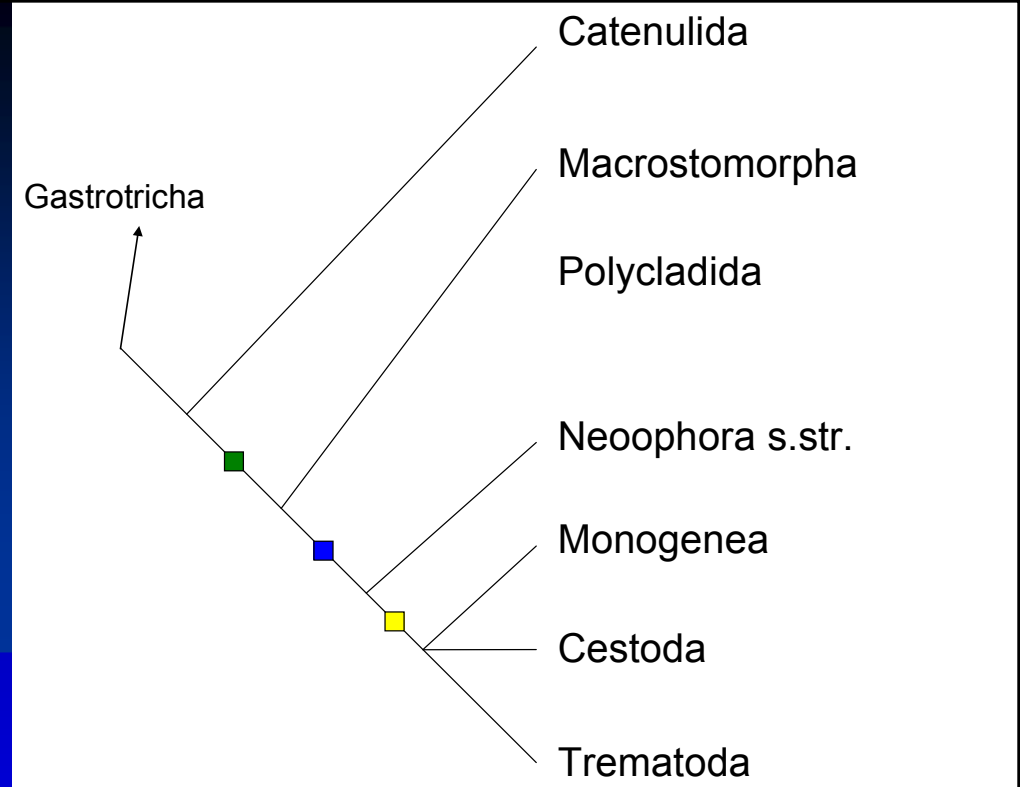
» VS: párovitá protonefridia

» NS: párová ganglia + nervové provazce nebo síť

» CS a DS není vytvořena

» RS: hermafroditi, i nepohlavní rozmnožování (architomie, paratomie a pučení)

- » **výrazná schopnost regenerace**

■ - Rhabditophora

■ - Neophora s.lat.

■ - Neodermata

Platyhelminthes (ploštěnci)

▶ Catenulida

drobní, sladkovodní, jednoduchý hltan a váčkovité střevo

Catenula lemnae (řetěznatka okřehková)

▶ Rhabditophora

- ▶ **Macrostomida**- mořské i sladkovodní druhy
jednoduchý hltan a trubicovité střevo
Microstomum lineare (maloústka podlouhlá)

- ▶ **Polycladida (mnohovětevní)**
larvál. stádium- Müllerova larva
pharynx plicatus, střevo větvené, mořské druhy

- ▶ **Neophora (sensu lato)**
ektolecitální vajíčka s malým množstvím žloutku
Neophora (sensu stricto)
Neodermata

Platyhelminthes (ploštěnci)

Neophora

Tricladida (trojvětvní) - mořské, sladkovodní i půdní druhy
střevo se třemi výraznými větvemi,
pharynx vychlípitelný
predátoři, tvoří kokony
indikátoři čistoty vod
naprostá většina našich ploštěnek

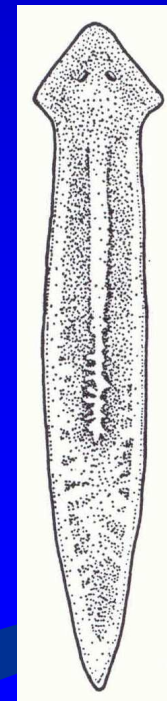
Bipalium kewense
(ploštěnka skleníková)

až 35 cm, zavlečená do skleníků

Crenobia alpina (ploštěnka horská)

v horských potocích a pramenech

Dugesia gonocephala
(ploštěnka potoční)

šedohnědá, drobné potůčky - velmi hojná

Platyhelminthes (ploštěnci)

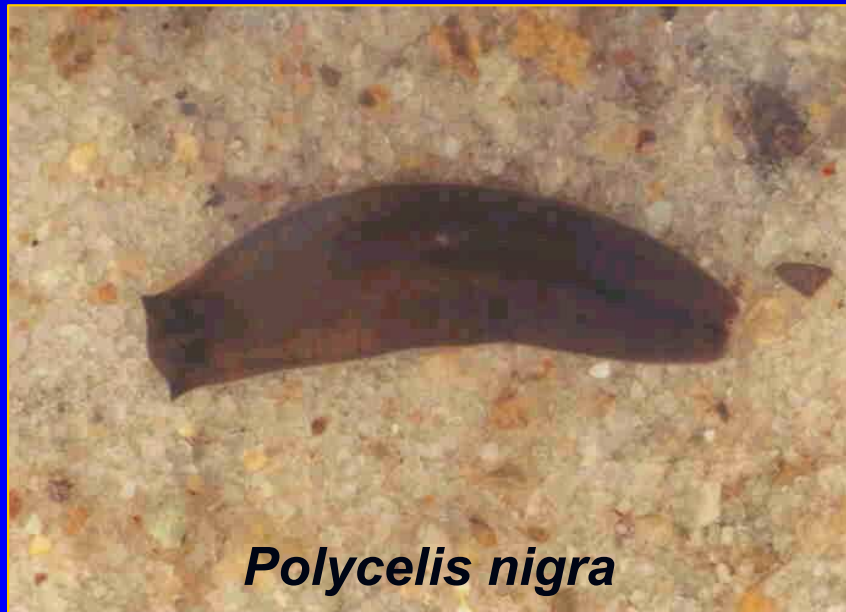
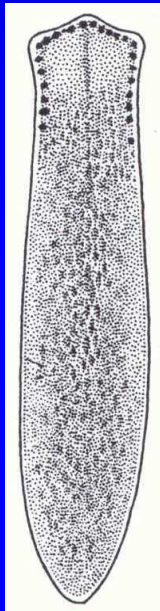
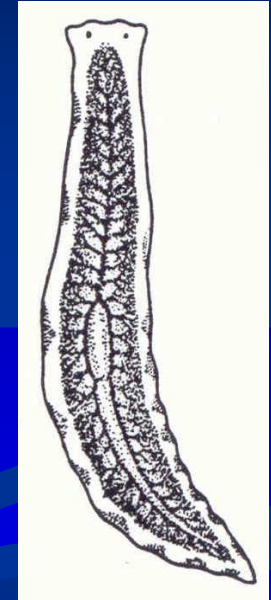
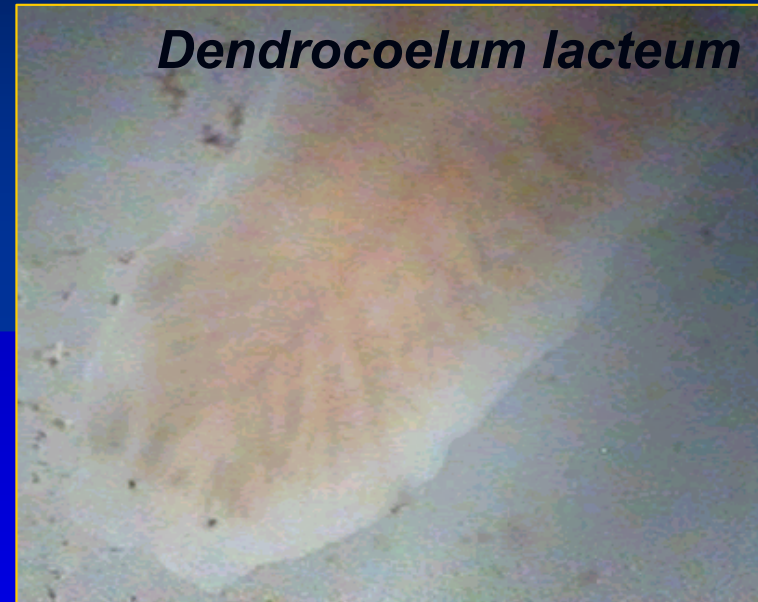
Neophora

Tricladida (trojvětvní)

Dendrocoelum lacteum

(ploštěnka mléčná)

až 2,5 cm, mléčná barva
nížinné vody

Polycelis nigra (ploštěnka černá)

1 cm, mnoho oček
řeky a stojaté vody

Platyhelminthes (ploštěnci)

Neophora

Neorhabdoceola (rovnostřevní)

Hltan savý, váčkovitý, střevo nevětvené
periodické tůňky

Zástupce:

Mesostoma ehrenbergi

(středoústka průhledná)

kosmopolitní výskyt

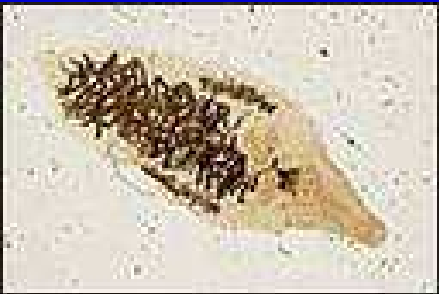
tůně i periodické

Platyhelminthes (ploštěnci)

Neodermata

- » výlučně parazitičtí ploštěnci
- » tělo dospělců kryté neobrveným syncytiem (=neodermis)
řasinkový epitel – jen u volně žijících larválních stádií

Trematoda (motolice)

Cestoda (tasemnice)

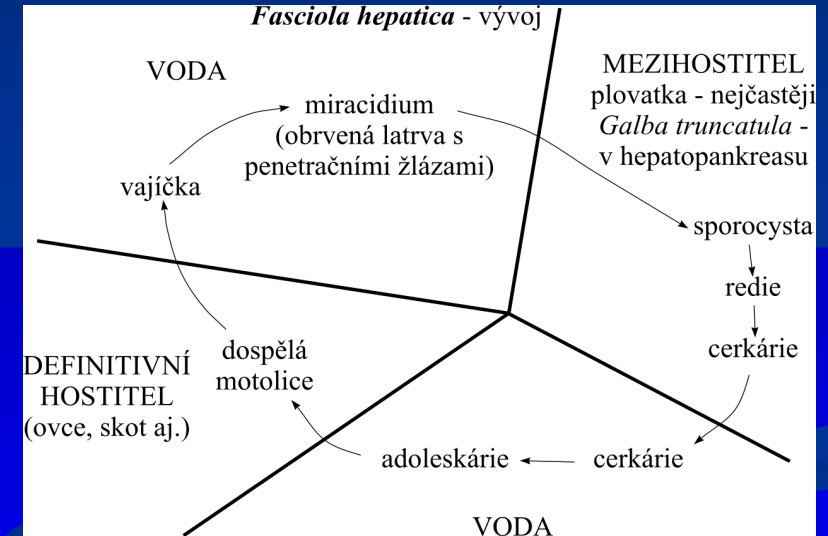
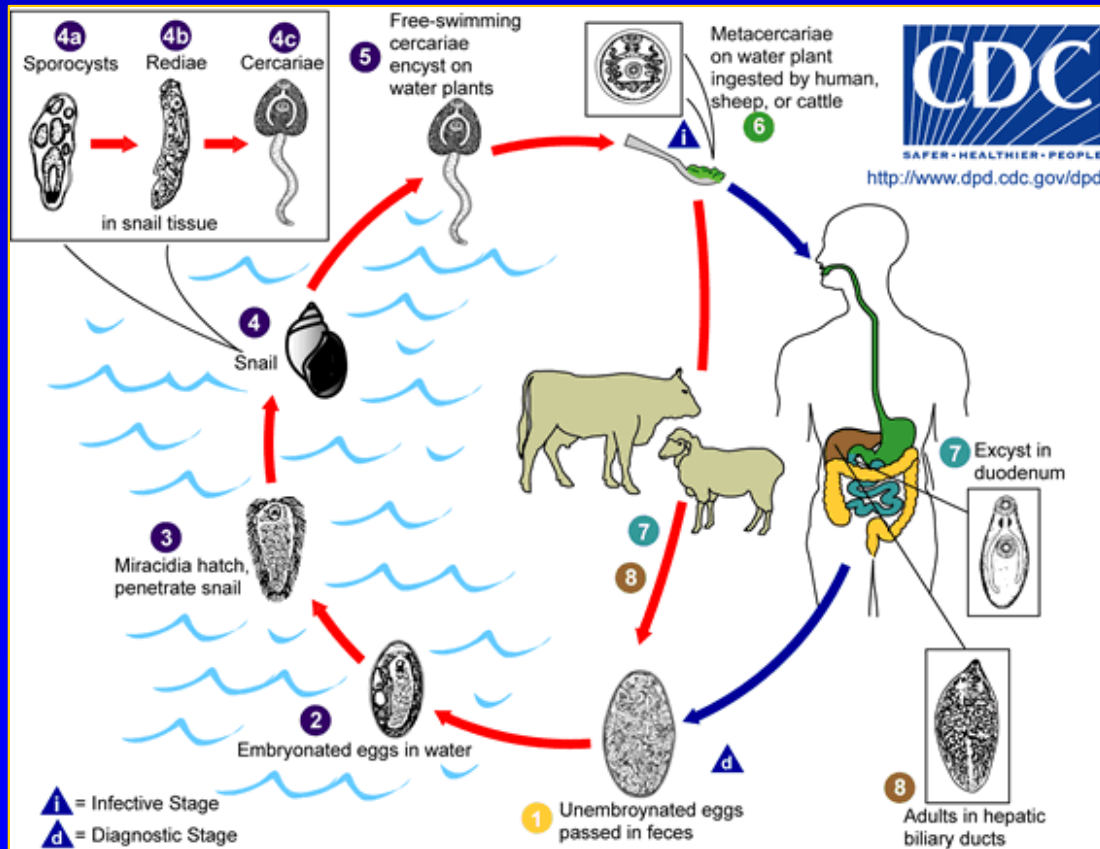
Monogenea (žábrohlisti)

Platyhelminthes (ploštěnci)

Trematoda (motolice)

endoparaziti obratlovců (střídání hostitelů 2-3, jeden je vždy měkkýš)
dospělec - 2 přísavky (ústní a břišní)
hermafroditi

Fasciola hepatica – motolice jaterní

DH: skot, ovce i člověk
zánět jater a žlučovodů

Platyhelminthes (ploštěnci)

Trematoda (motolice)

Leucochloridium macrostomum

dixenní životní cyklus - v dospělosti parazituje v tlustém střevě a kloace ptáků, sporocysty se vyvíjí v suchozemském plži *Succinea* (jantarka) - barevné pulzující výběžky zasahují až do tykadel

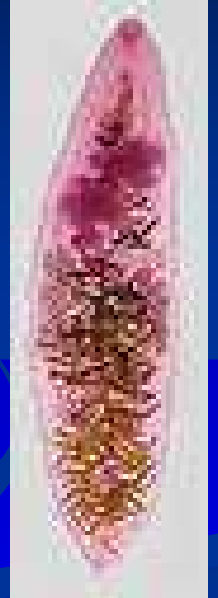
Platyhelminthes (ploštěnci)

Trematoda (motolice)

Dicrocoelium dendriticum - motolice kopinatá

v dospělosti parazituje ve žlučovodech přežvýkavců, způsobuje zánět jater

1. mezihostitel suchozemský plž *Xerolenta* (suchomilka) a *Zebrina* (lačník);
2. mezihostitel mravenec

Notocotylus - cizopasí v tlustém a slepém střevě ptáků a savců
mezihostitel vždy plž
adoleskárie na schránkách měkkýšů

Platyhelminthes (ploštěnci)

Trematoda (motolice)

Schistosoma mansoni (krevnička střevní)

gonochorista (samice je zachycena v břišní rýze samce)

DH – člověk (tlusté střevo, krvavé průjmy)

MZH – vodní plž *Biomphalaria glabra*

téměř celá Afrika (i Středomoří), Střední a Jižní Amerika.

Vývoj:

vajíčko ve vodě - **miracidium** → okružák (*Biomphalaria*) – **sporocysty** → **redie**
→ **cerkárie**

furkocerkárie – aktivně proniká přes pokožku do člověka - přes krevní oběh -
žíly do tlustého střeva a konečníku

párování - **vajíčko s hrotem** proniká do střeva a se stolicí ven
onemocnění - střevní schistomatóza

vajíčko s hrotem

Schistosoma hematobium (krevnička močová)

podobný vývoj, onemocnění bilharcióza (urogenitální systém člověka)

Středomoří a tropy Afriky a Asie

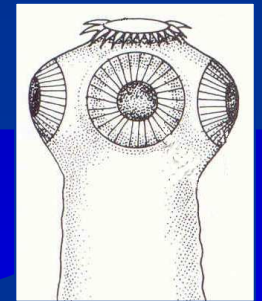
Platyhelminthes (ploštěnci)

Cestoda- tasemnice

- » paraziti střev obratlovců
- » hermafroditi, střídání hostitele
- » chybí TS – příjem potravy povrchem těla
- » tělo členěno na hlavičku (skolex), krček, články (proglotidy)

skolex nese přichytné orgány - přísavky- **Cyclophyllidea (kruhovky)**

bothrie- **Pseudophyllidea (štěrbínovky)**

Platyhelminthes (ploštěnci)

Cestoda- tasemnice

Pseudophyllidea (štěrbínovky)

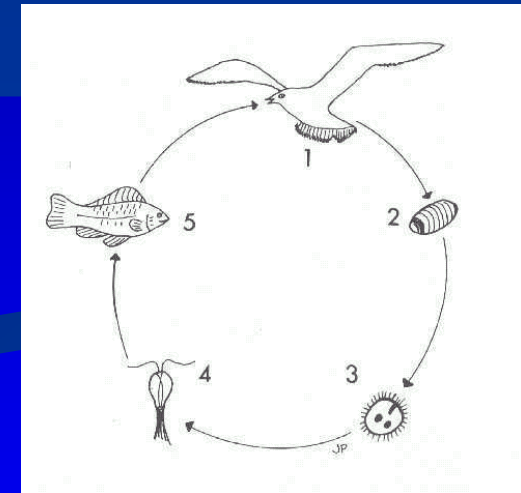
VC: vajíčko - koracidium – 1. MH - onkosféra - v dutině tělní se vyvíjí v procerkoid – po pozření rybou - plerocerkoid - v def. hostiteli (rybožraví obratlovci i člověk) se vyvíjí tasemnice

Ligula intestinalis (řemenatka ptačí)

DH : rybožraví ptáci

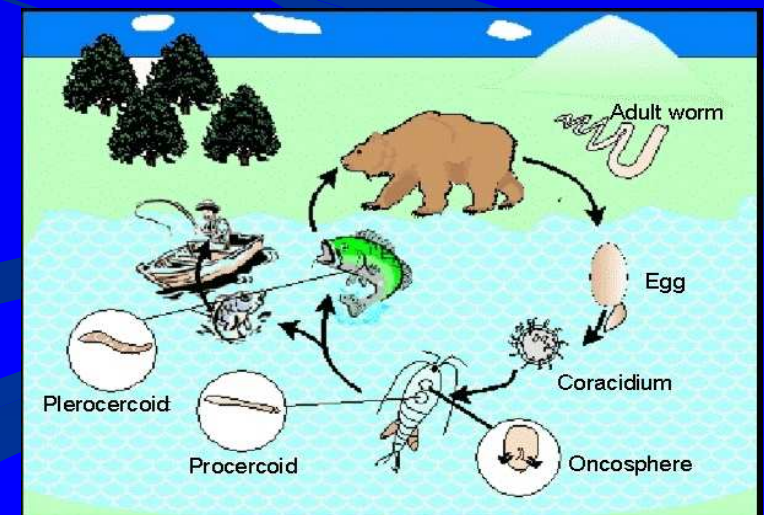
1.MZH : koryš

Diphyllobothrium latum (škulovec široký)

DH: rybožravé šelmy i člověk

1.MZH: Copepoda, drobní koryši

Platyhelminthes (ploštěnci)

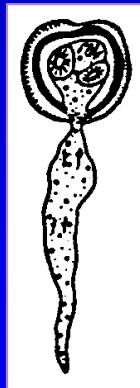
Cestoda- tasemnice

Cyclophyllidea (kruhovky)

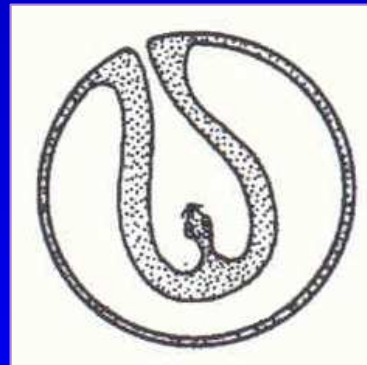
scolex: 4 kruhové přísavky (+ věnec háčků); krček vytvořen

dospělci parazitují ve střevě plazů, ptáků a savců

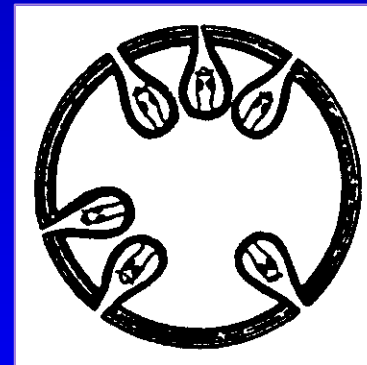
VC: vajíčko $\Rightarrow$ v mezipříteli onkosféra $\Rightarrow$ ta proniká ze střeva do těla $\Rightarrow$ larvocysta (= boubel) typu:

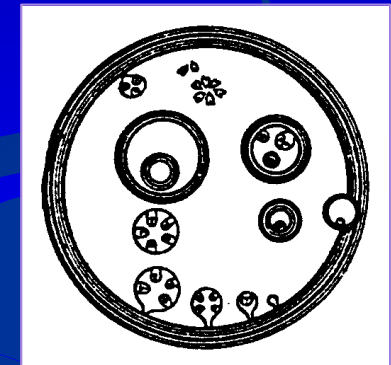
cysticercoid

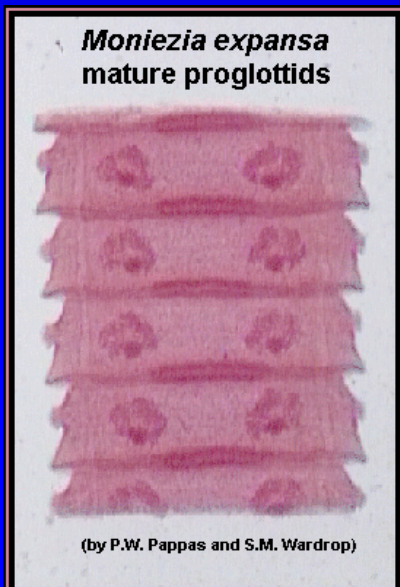
cysticercus

cenurus

echinococcus

Moniezia expansa (tasemnice ovčí) – 6 m

- zdvojený pohlavní aparát; MZH jsou roztoči pancířníci (Oribatida)

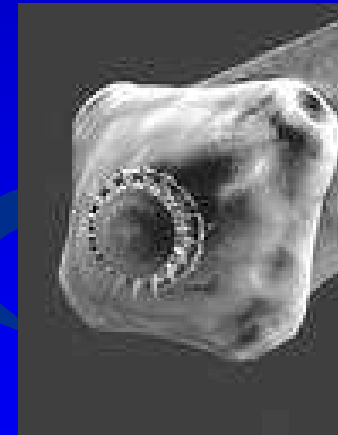
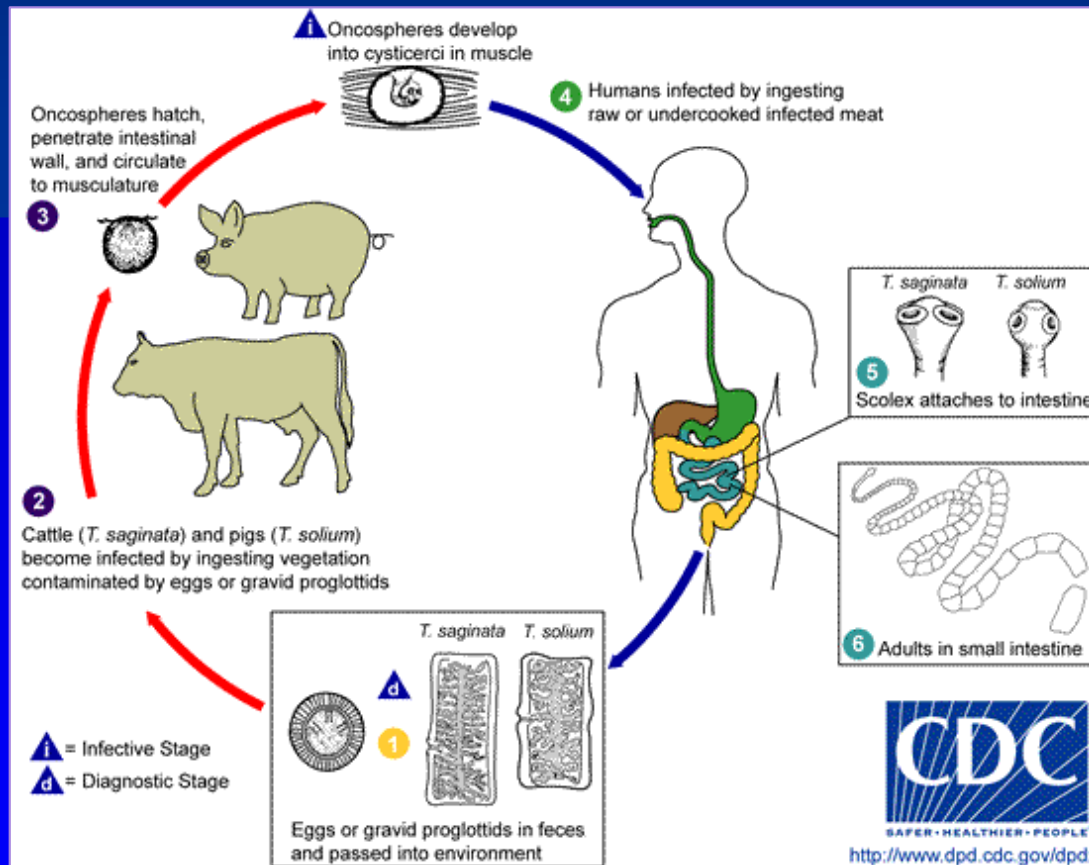
Platyhelminthes (ploštěnci)

Cestoda- tasemnice

Cyclophyllidea (kruhovky)

Taenia solium (tasemnice dlouhočlenná)

- scolex s háčky i přísavkami
- DH: člověk (tenké střevo, 3 m)
- MZH: prase (cysticerkus celulosae)
- chudokrevnost, bolesti břicha

Taenia saginata (tasemnice bezbranná) - nemá háčky, cysticerky ve svalovině skotu
DH: člověk (tenké střevo, 10 m)

Platyhelminthes (ploštěnci)

Cestoda- tasemnice

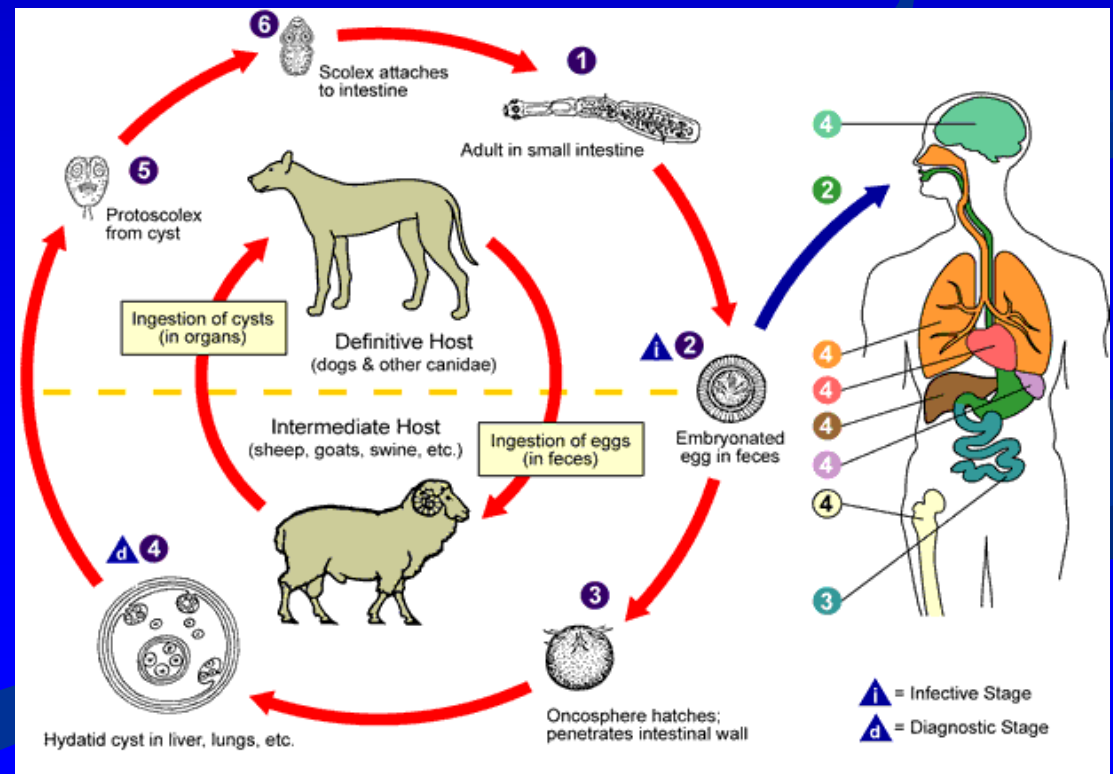
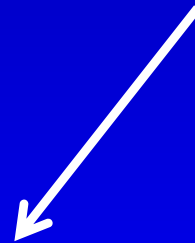
Cyclophyllidea (kruhovky)

Echinococcus granulosus (měchožil zhoubný)

tělo tvoří pouze 3 - 4 články

dospělec žije v tenkém střevě psovitých šelem

MZH: ovce, skot i člověk – prasknutí echinokoku (až 15 cm) → alergické šokové reakce (až smrt)

Platyhelminthes (ploštěnci)

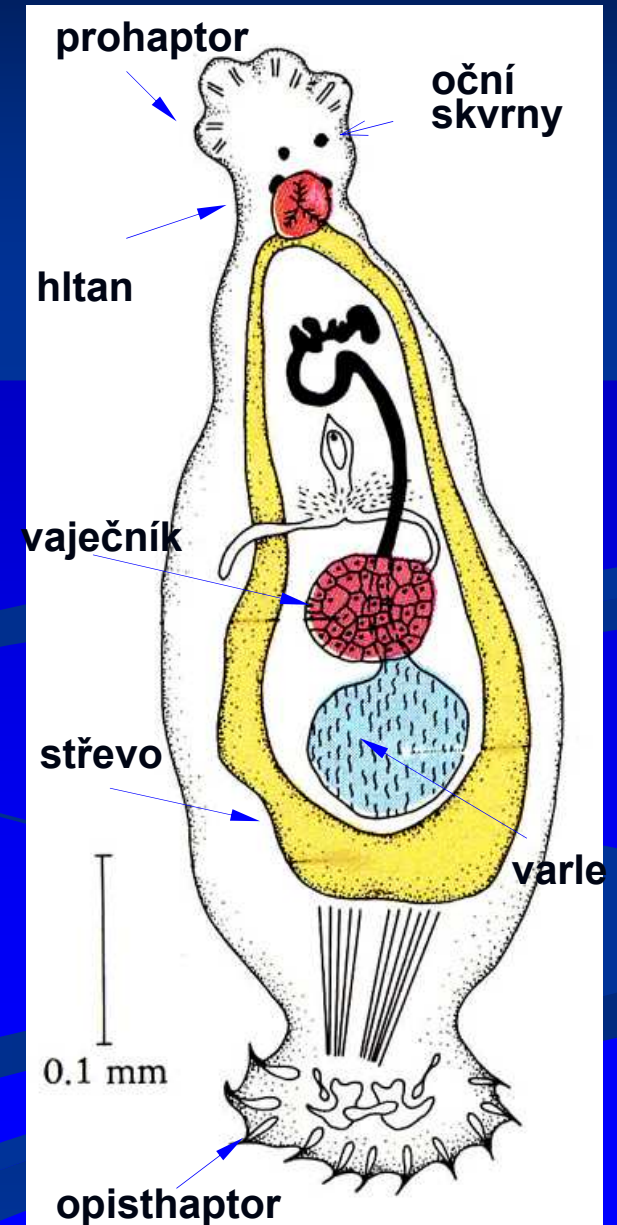
Monogenea (žábrolísti)

ektoparaziti ryb, obojživelníků (bez střídání hostitelů)

prohaptor = přichytný orgán (přísavky + lepivé žlázy)

opisthaptor = přichytný orgán tvaru disku (háčky, svorky, přísavky)

střevo dvouvětvné

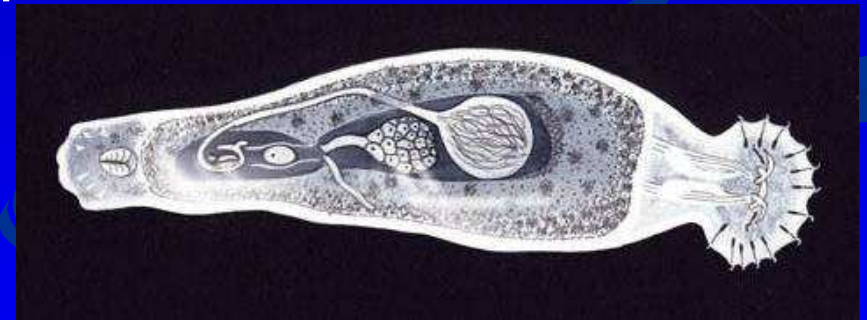
Platyhelminthes (ploštěnci)

Monogenea (žábrolísti)

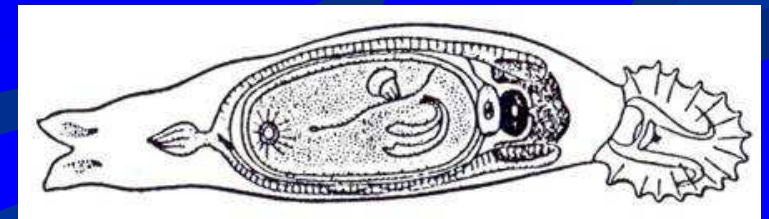
hermafroditi:

➤ vejcorodí (*Dactylogyrus*) – larvální stádium

VC: vajíčko → volně plovoucí **oncomiracidium** přichycení na hostiteli - juvenilní jedinec → dospělec

➤ živorodí (*Gyrodactylus*) – bez larválního stádia

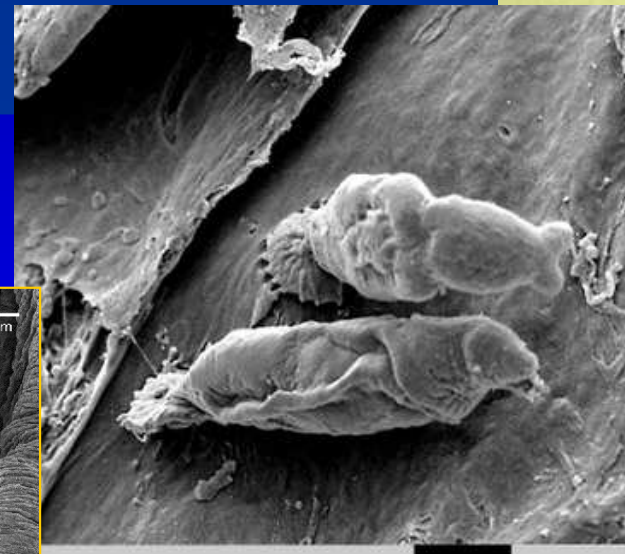
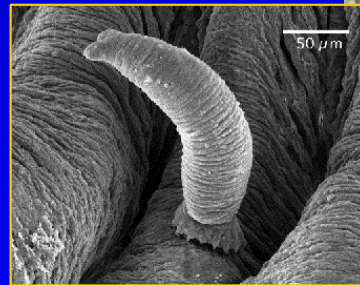
Platyhelminthes (ploštěnci)

Monogenea (žábrolísti)

Dactylogyrus vastator (žábrolíst ouškatý)
na žábrech kaprů a karasů

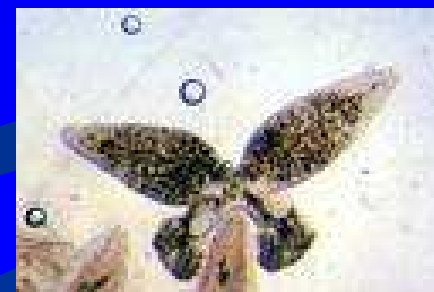

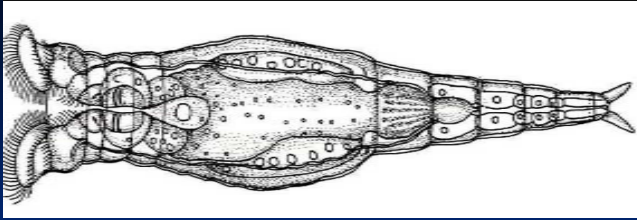
Gyrodactylus elegans (žábrolíst skvostný)
na žábrech kaprů a cejnů

Diplozoon paradoxum (žábrolíst dvojitý)
na žábrech cejna velkého

v dospělosti dva hermafroditičtí
jedinci křížem trvale srostlí

Kmen: Gnathifera

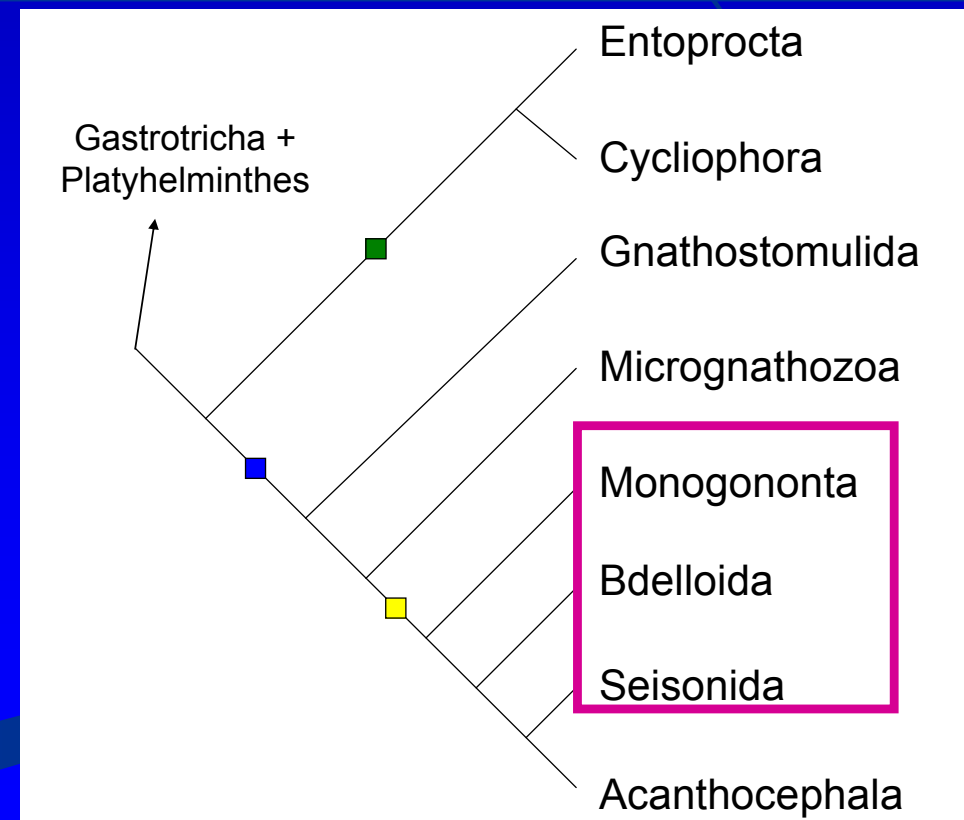
Rotifera - vířníci

- ◆ sladkovodní, vlhká půda, mech
- ◆ volně pohybliví i přisedlí
- ◆ heterofágové: řasy, detrit
- ◆ stavba těla: hlava s vířivým aparátem (**corona**), trup s orgány, noha s lepivými žlázami
- ◆ na povrchu těla kutikula
- ◆ konstantní počet tělních buněk

■ - Kamptozoa

■ - Gnathifera

■ - Syndermata

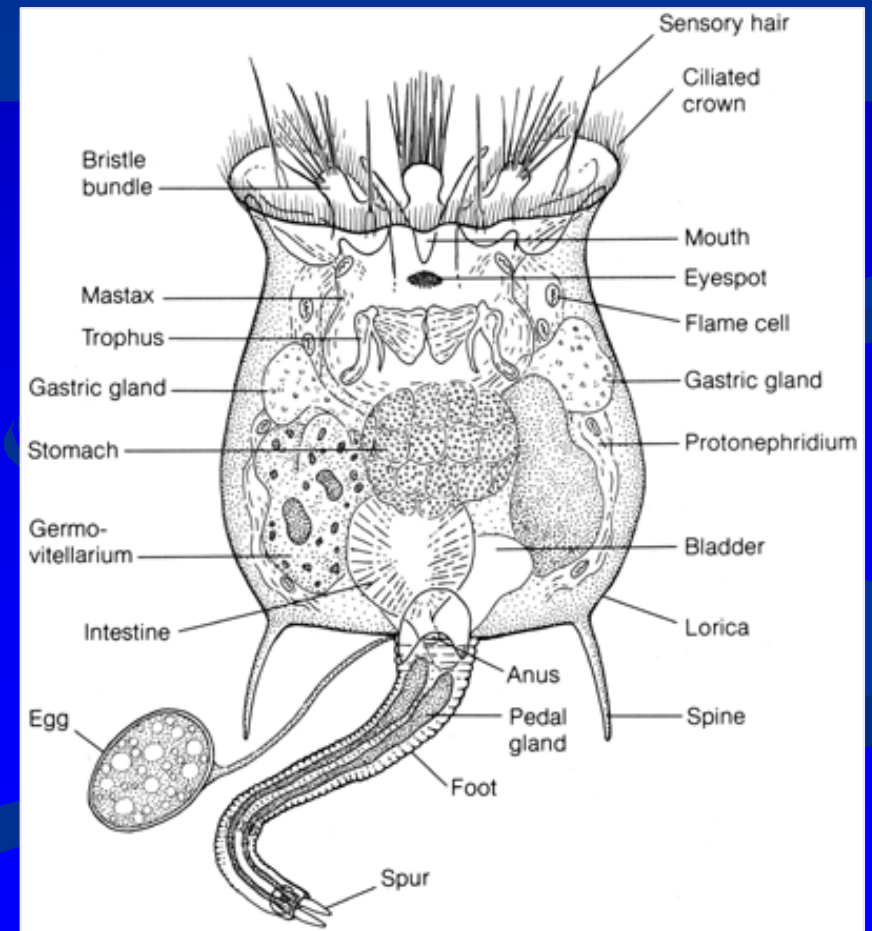
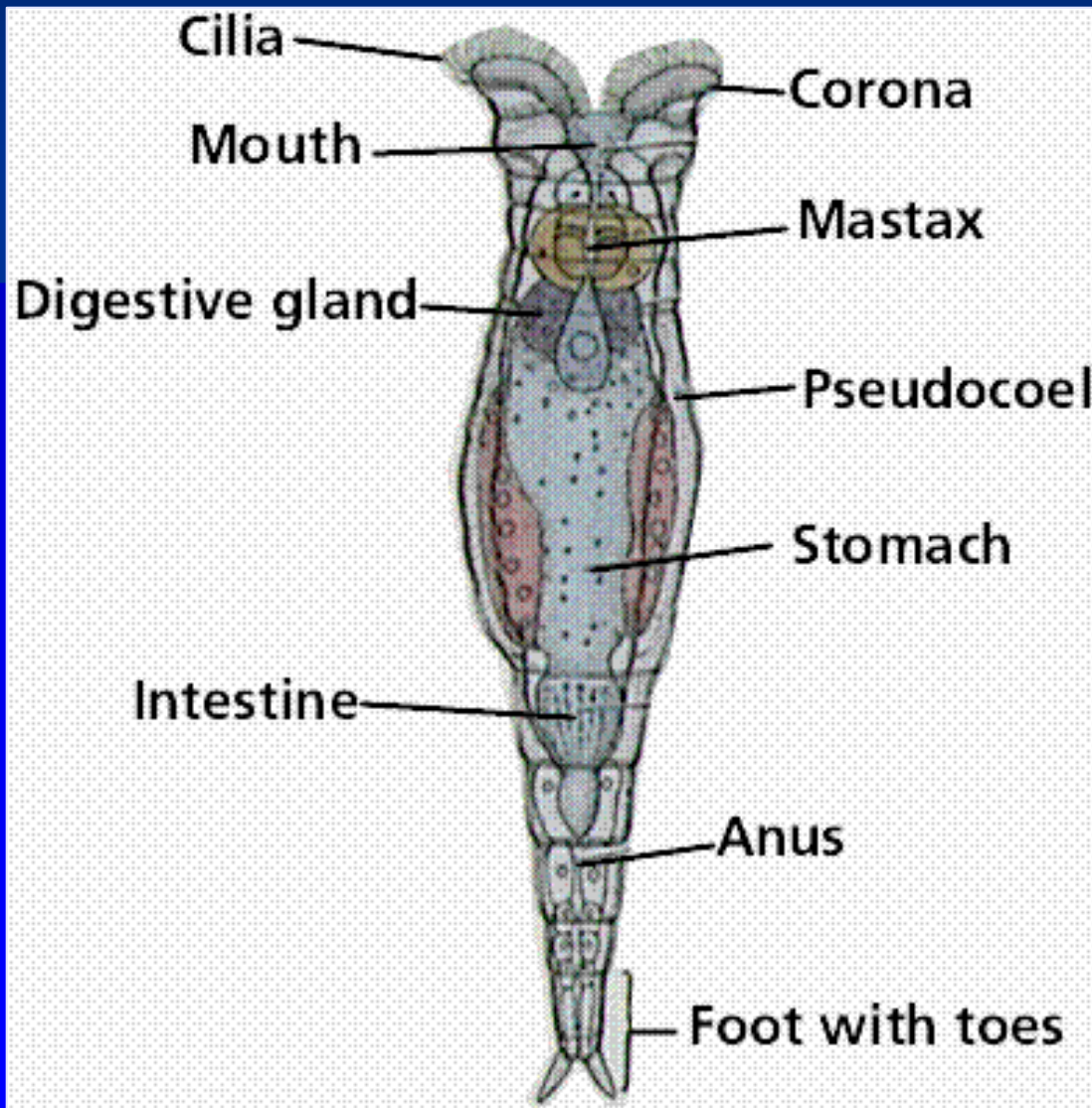

„Rotifera“ - vířníci

TS: ústa, mastax, střevo, kloaka, anus

VS: protonefridia

CS a DS nejsou vytvořeny

„Rotifera“ - vířníci

Gonochoristi, častá partenogeneze a heterogonie

miktická samička → miktický stimul

→ haploidní vajíčka → samci, páří se se samicemi své generace

→ diploidní dormantní přezimující vajíčka

Třída: Monogononta – točivky

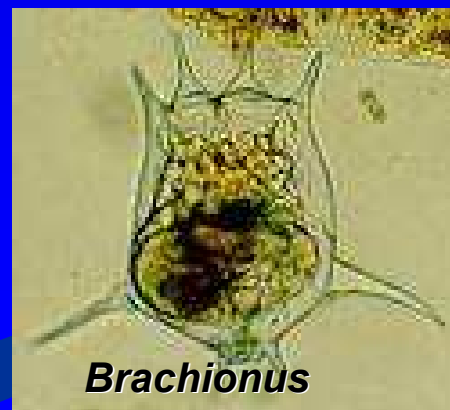
zástupci:

Brachionus – obrněnka

Keratella – hrotěnka

Floscularia - laločenka

Lecane, *Plathya*, *Notholca*

„Rotifera“ - vířníci

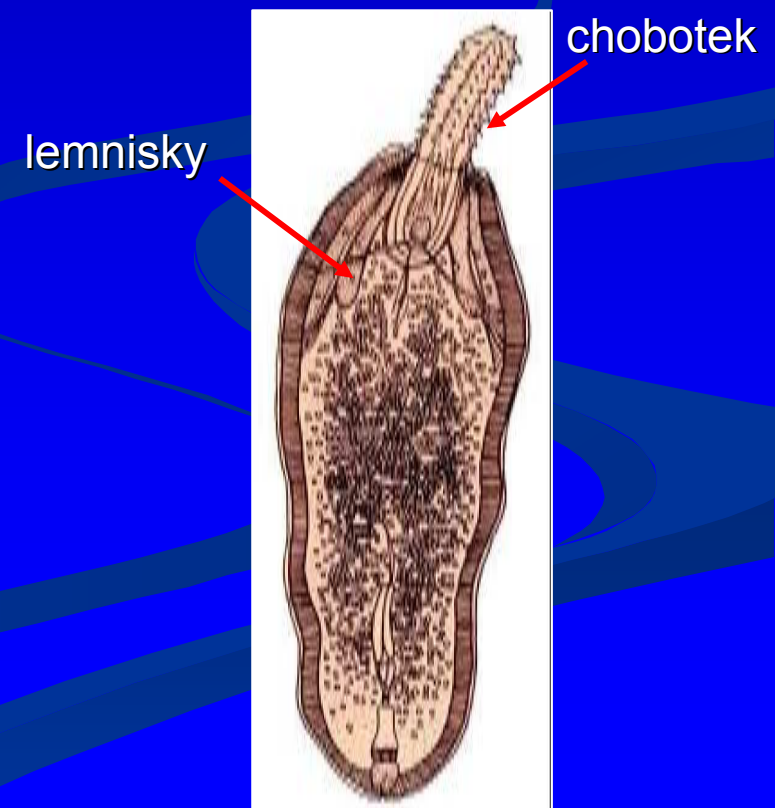
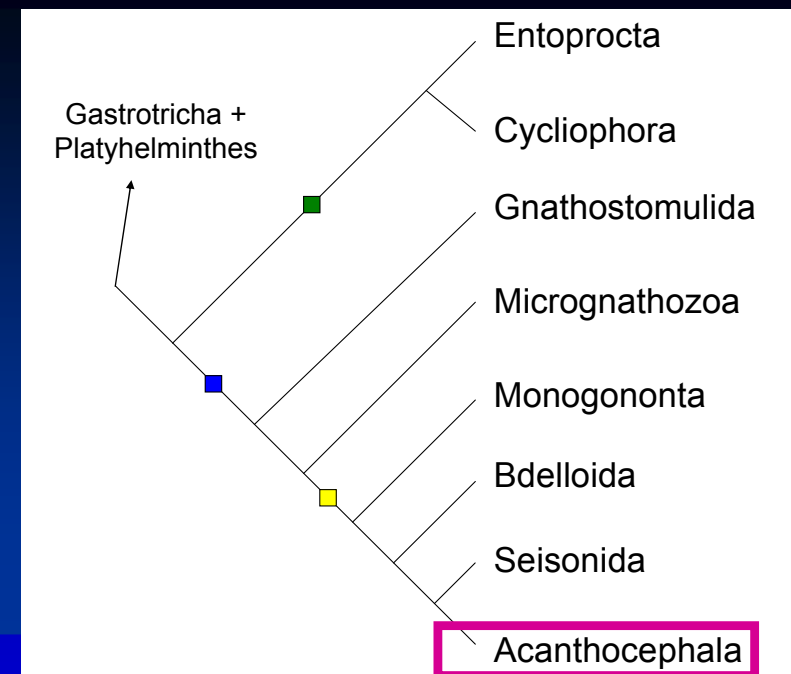
Třída: Bdelloidea – pijavenky

- ❑ sladkovodní i půdní
- ❑ cylindrické, teleskopicky stažitelné tělo
- ❑ pouze partenogenetické samice
- ❑ zástupce: *Philodina* – pijavenka

Acanthocephala - vrtejší

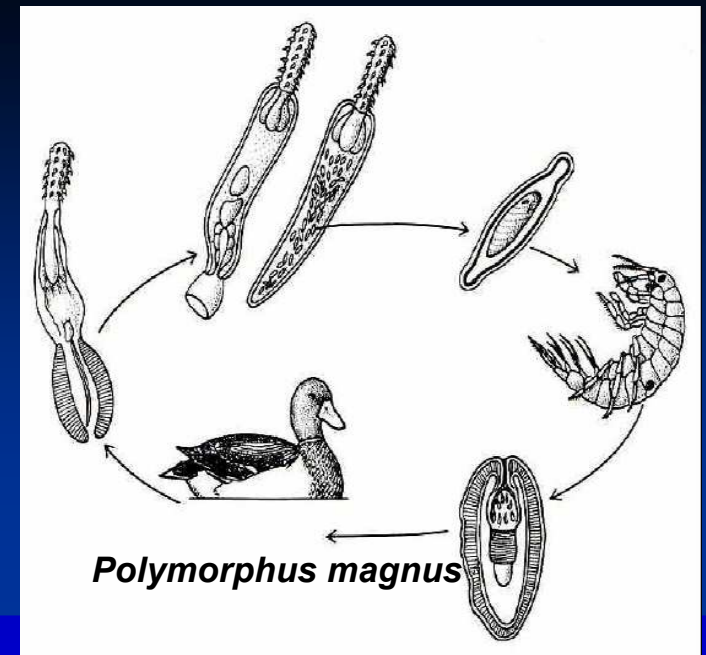
- ❖ parazitují v trávicím traktu obratlovců
- ❖ tělo kryté intracelulární kutikulou, pod ní hypodermis
- ❖ vysunovatelný chobotek s háčky proboscis
- ❖ šíjová část obsahuje 2 lemnisky
- ❖ bez trávicí soustavy, příjem potravy osmoticky povrchem těla
- ❖ protonefridie
- ❖ gonochoristi, po vnitřním oplození uzavírá samec pohlavní vývod samice sekretem cementových žláz
- ❖ VC: vajíčko - mezihostitel (korýš, hmyz) - konečný hostitel

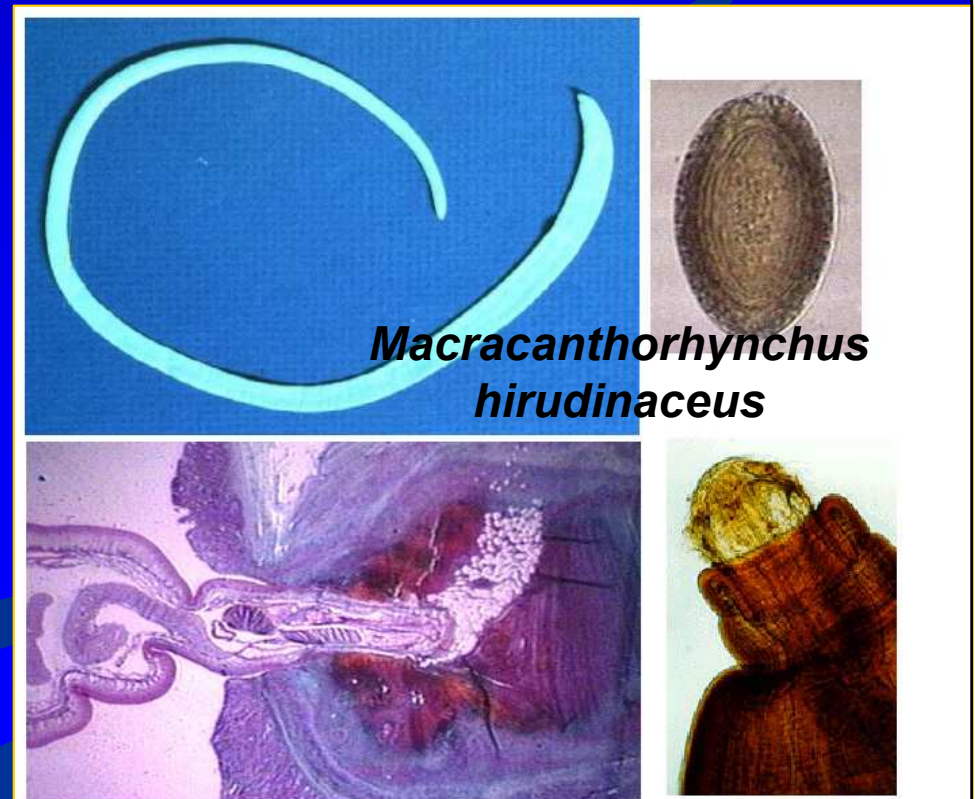

Acanthocephala - vrtejši

- *Polymorphus magnus* - vrtejš kachní
mezihostitel *Gammarus sp.*
konečný hostitel vrubozobí

- *Macracanthorhynchus hirudinaceus*
vrtejš velký
mezihostitel – chroust, zlatohlávek
konečný hostitel prase

Acanthocephala - vrtejři

□ *Acanthocephalus lucii*

mezihostitel *Asellus aquaticus*

definitivní hostitel okoun, candát, štika

Acanthocephalus lucii

